

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Сучасні тенденції розвитку банківської системи України

Студента 2 курсу, 5-м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та
страхування» спеціалізації «Публічні
фінанси»

**Шокотко Богдана
Вікторівна**

Науковий керівник д.е.н.,
професор

**Морозова Людмила
Сергіївна**

Керівник освітньо-професійної програми д.е.н.,
професор

**Макогон Валентина
Дмитрівна**

Завідувач кафедри фінансів
д.е.н., професор
заслужений діяч науки і техніки України

**Чугунов Ігор
Якович**

Київ 2021

**Київський національний торговельно-економічний
університет**

Факультет фінансів та обліку

Кафедра фінансів

Спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціалізація / освітня програма «Публічні фінанси»

Затверджую

Зав.кафедри _____

“ _____ ” _____ 2021 р.

**Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу студентіві**

Шокотко Богдану Вікторовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Сучасні тенденції розвитку банківської системи України

Затверджена наказом КНТЕУ від « 15 » _____ вересня _____ 2021 р. № 2782

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту) _____ 22.11.2021
р. _____

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту) комплексне дослідження сучасних тенденцій розвитку банківської системи України

Об'єкт дослідження банківська система України

Предмет дослідження сукупність теоретичних і практичних засад розвитку банківської системи України

4. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видано	Завдання виконано

5.Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ**

1.1. Сутність та функції банківської системи, принципи її функціонування

1.2. Передумови становлення та розвитку банківської системи України

**РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

2.1. Сучасні проблеми розвитку банківської системи

2.2. Аналіз факторів кредитної активності банківської системи України

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Перспективи розвитку банківської системи України

3.2. Напрями підвищення ефективності складових механізму управління фінансовою стабільністю банківської системи

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

6. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ Пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	Фактично
1	2	3	4
1.	Узгодження плану та оформлення завдання	до 10.02.2021	до 10.02.2021
3.	Вступ. Розділ 1	до 20.04.2021	до 20.04.2021
4.	Розділ 2	до 22.06.2021	до 22.06.2021
5.	Подання статті на кафедру	до 15.09.2021	до 15.09.2021
6.	Розділ 3. Висновки	до 01.10.2021	до 01.10.2021
7.	Подання роботи на кафедру (всі розділи, додатки)	до 22.10.2021	до 22.10.2021
8.	Попередній захист	до 02.11.2021	до 02.11.2021

9.	Подання завершеної (переплетеної) роботи та електронної версії в ПДФ форматі	до 22.11.2021	до 22.11.2021

7. Дата видачі завдання „_10_” лютого 2021 р.

8. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Морозова Л.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Гарант освітньої програми Макогон В.Д.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Завдання прийняв до виконання студент Шокотко Б.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

11. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Випускна кваліфікаційна робота Шокотко Б.В. виконана на актуальну тему.

В роботі автором розкрито сутність, функції та принципи банківської системи України. Розглянуто передумови становлення та розвитку банківської системи України та наведено періодизацію етапів формування банківської системи України.

В другому розділі роботи проаналізовано сучасні тенденції розвитку банківської системи України, зокрема виділено сучасні проблеми розвитку банківської системи та наведено аналіз факторів кредитної активності банківської системи України.

На основі розгляду теоретичних питань та результатів проведеного аналізу автором обґрунтовано напрями розвитку банківської системи України, а саме виокремлено перспективи розвитку банківської системи України та запропоновано напрями підвищення ефективності складових механізму управління фінансовою стабільністю банківської системи.

Випускна кваліфікаційна робота Шокотко Б.В. виконана відповідно до вимог вищої школи і рекомендується до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист _____
(ПІБ, підпис, дата)

12. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента _____ **Шокотко Б.В.**
(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту в екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____ **Макогон В.Д.**
(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри _____ **Чугунов І.Я.**
(прізвище, ініціали, підпис) « _____ » _____ 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	3
1.1. Сутність та функції банківської системи, принципи її функціонування	3
5	
1.2. Передумови становлення та розвитку банківської системи України	3
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	17
2.1. Сучасні проблеми розвитку банківської системи	3
2.2. Аналіз факторів кредитної активності банківської системи України	4

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

29 3.1. Перспективи розвитку банківської системи України

4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА

3.2. Напрями підвищення ефективності складових механізму

управління фінансовою стабільністю банківської системи 34

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 41

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 43

ДОДАТКИ 48

ВСТУП

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку банківської системи України є перехід від збитковості операції. Банківський сектор третій рік поспіль має прибутковість завдяки стабільному зростанню кредитування споживачів доходів, безготівкових операціях з населенням, контролю витрат та переоцінці валютних інструментів. Рівень доларизації знижується, покращується якість кредитного портфеля, зберігається приплив депозитів населення та бізнесу. Тому в умовах необхідності забезпечення стабільності та надійності банківського сектора в довгостроковій перспективі, наближення стандартів регулювання платоспроможності та ліквідності банків до рекомендацій Базельського комітету є обґрунтована потреба у вивченні сучасних тенденцій розвитку банківської системи України.

Об'єктом дослідження виступає банківська система України.

Предметом дипломної роботи є сукупність теоретичних і практичних засад формування та функціонування банківської системи України.

Метою роботи є комплексне дослідження формування та функціонування банківської системи України і визначення перспектив її розвитку.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення таких завдань:

- розглянути сутність, структуру та класифікацію капіталу банку;
- дослідити сутність та зміст поняття фінансової стійкості банківського сектору;
- провести загальний аналіз капіталу банківського сектору України;
- проаналізувати світовий досвід впровадження Базельських вимог до банківського нагляду;
- обґрунтувати рекомендації по вдосконаленню достатності банківського капіталу для забезпечення його фінансової стійкості;
- надати пропозиції щодо вдосконалення механізму управління капіталом банку.

Проблеми, пов'язані з формуванням та функціонуванням банківської системи досліджувалися зарубіжними і вітчизняними економістами та фахівцями у галузі банківської справи, серед яких: Н.Аванесова, М. Алексеєнко, Т. Болгар, О. Васюренко, К. Волохата, А. Герасимович, М. Забаштанський, М. Житар, Т. Журавльова, С. Кульпінській, А. Мороз, В. Міщенко, І.Рекуненко, П. Роуз, Д. Розенберг, М. Савлук, Н. Слав'янська, В. Шелудько, І. Школьник, І. Чугунов та інші. Віддаючи належне напрацюванням згаданих економістів, слід підкреслити, що потреба вивчення цього питання залишається актуальною і сьогодні.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії. Дослідження

здійснювалося з урахуванням вимог діалектичного методу пізнання, принципів системного та комплексного підходів. У процесі дослідження використовувались як загальнонаукові методи пізнання, так і спеціальні: аналізу і синтезу; логічного узагальнення; статистичного аналізу; абстрактно-логічний, порівняльний, коефіцієнтний, системний, кореляційний аналіз та інші.

Інформаційною базою дослідження виступають законодавчі та нормативно-правові акти, що визначають методичні основи і регламентують діяльність банків у сфері капіталу, офіційні матеріали Національного банку України, офіційна звітність банків України, публікації наукових видань.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 48 сторінок. У роботі міститься 4 таблиць, 8 рисунків, список використаних джерел із 41 найменування та 1 додатку.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

1.1. Сутність та функції банківської системи, принципи її функціонування

Фінансова система відіграє ключову роль у передаванні монетарних імпульсів до реального сектору економіки, здійснюючи таким чином вагомий внесок у забезпечення стійкого економічного зростання. Саме банківські установи країни є одним із основних джерел формування грошових капіталів для обслуговування та інвестування економіки країни.

У сучасних умовах для стабілізації фінансово-економічної ситуації в країні необхідна ефективно функціонуюча, надійна та розвинена банківська

система. Банківська система бере участь у виконанні основних функцій фінансової системи України, зокрема, шляхом:

- забезпечення способів переміщення фінансових ресурсів у часі, через кордони держав та між окремими галузями тощо;
- розробки та забезпечення способів управління ризиками;
- забезпечення механізму об'єднання фінансових ресурсів та їх розподілу між окремими суб'єктами господарювання;
- забезпечення безперебійного функціонування платіжних систем, зокрема, шляхом удосконалення способів клірингу та здійснення розрахунків, що сприяють торгівлі;
- забезпечення насичення ринку ціновою інформацією, що дозволяє координувати децентралізований процес прийняття рішень в окремих галузях економік [6, с.37].

Виділяють два основних значення трактування сутності банківської системи – вузьке (інституційний підхід) та широке (інституційноекономічний підхід). Вітчизняне законодавство передбачає саме вузьке значення трактування поняття «банківської системи». Так, згідно із ст. 4 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, які створені і діють на території України відповідно до положень цього закону та інших законів України [3]. Тобто, у вузькому розумінні банківську систему розглядають лише як сукупність різних видів взаємопов'язаних між собою банків, що функціонують як цілісне у конкретний період і виконують функції притаманні банкам з метою отримання доходу.

У широкому значенні під банківською системою розуміють кредитнофінансову систему загалом. Її розглядають як сукупність

економічних, правових, організаційних умов, які визначають потребу системного впорядкування банківської діяльності.

Банківська система – це складна, внутрішньо організована та динамічна система, яка включає комплекс різноманітних банківських інституцій, діяльність яких законодавчо регламентована і спрямована на обслуговування потреб економіки та суспільства, а також забезпечення фінансової стабільності країни.

Необхідність банківської системи визначається двома групами причин:

1) необхідністю здійснення суспільного нагляду і регулювання банківської діяльності, узгодження комерційних інтересів окремих банків із загальносуспільними інтересами - забезпечення сталості грошей і стабільності роботи всіх банків;

2) забезпечення збалансованості попиту і пропозиції на грошовому ринку і в кожному його секторі. Банки при цьому повинні керуватися не тільки своїми комерційними інтересами, а й вимогами системи в цілому [7, с.29].

Специфіка банківської системи проявляється в її функціях, які мають певні особливості та взаємопов'язані між собою. Існують різні підходи до класифікації функцій банківської системи, їх змісту і кількості. Виділяють три наступні функції:

- створення грошей і регулювання грошової маси;
- трансформаційна функція;
- стабілізаційна функція.

Ключовою функцією банківської системи є її здатність впливати на кількість грошей в обігу відповідно до потреб економіки. Кожен окремий банк здійснює емітування платіжних засобів. В межах банківської системи ця здатність є більш суттєвою та масштабнішою. Емітування платіжних засобів має значний вплив на стабільність грошової маси та на ефективність

виробництва й обігу товарів. Центральний банк здійснює первинну емісію шляхом випуску готівки, кредитування уряду та комерційних банків, купівлі цінних паперів, золота й валюти. Комерційні банки здійснюють вторинну емісію через здійснення кредитних і розрахункових операцій за рахунок яких через механізм мультиплікації банки збільшують кошти. Виконання функцій забезпечують відповідні закони та нормативні акти, які регламентують діяльність усіх ланок банківської системи та створення належного механізму контролю й нагляду за дотриманням як чинного законодавства, так і діяльності банків.

Банківська система існує в будь-якій країні в певний історичний період і є складовою частиною кредитної системи держави. Ефективна діяльність кредитної системи в будь-якій країні з ринковою економікою передбачає необхідність ієрархічної побудови її інститутів на двох рівнях:

перший – центральний банк країни;

другий – комерційні банки і спеціалізовані кредитно-фінансові інститути [8, с.102].

Така структура уможливорює оптимальну організацію відносин між різними ланками системи, забезпечуючи належну координацію та регулювання їхньої діяльності з метою задоволення потреб різних учасників господарського обороту у кредитно-фінансових послугах. Організація кредитної системи на двох рівнях дає змогу ефективно розподілити адміністративно-регулювальні та операційні функції між центральним банком і іншими кредитними інститутами, що забезпечує належний рівень обслуговування суб'єктів ринкових відносин.

Окреме місце у складі кредитної системи належить інфраструктурі, тобто комплексу засобів, що забезпечують нормальне функціонування інститутів кредитної системи (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Основні елементи інфраструктури кредитної системи

Елементи	Характеристика
Нормативно-правове забезпечення	включає систему законів та підзаконних актів, які юридично відзначають і регламентують сфери діяльності кредитних інститутів
Системи захисту інтересів вкладників банків	передбачають діяльність спеціалізованих органів страхування депозитів клієнтів під контролем центрального банку, незалежних урядових органів або самих комерційних банків
Національні асоціації банків та інших кредитних установ	об'єднаних за функціональними ознаками з метою захисту інтересів своїх членів і встановлення для них основних правил ведення бізнесу, тобто для саморегулювання своєї діяльності
Інформаційне забезпечення	передбачають наявність спеціалізованих організацій, які встановлюють рейтинги банків, наявність централізованих інформаційних систем про клієнтів, публікацію спеціальних видань зі статистичними та аналітичними матеріалами про стан грошово-кредитної сфери економіки
Розрахункова мережа	забезпечує врегулювання платіжних зобов'язань між інститутами кредитної системи через електронні засоби зв'язку, клірингові палати, обчислювальні центри, що можуть контролюватися центральним банком або бути самостійними організаціями
Інкасаторське та охоронне обслуговування кредитних інститутів	може здійснюватися як самим банком, так і спеціалізованими організаціями
Система підготовки кадрів для кредитних інститутів	Включає мережу закладів, які готують спеціалістів для роботи в кредитних установах

Нездійснюючи безпосередньо операцій інститутів, інфраструктура кредитної системи створює оптимальні умови для виконання банками й небанківськими кредитнофінансовими інститутами своїх функцій. Банки як основа кредитної системи є головними посередниками у всьому комплексі взаємовідносин різних суб'єктів ринкової економіки.

До загальних принципів побудови банківських систем належать:

1. Принцип унікальності банківської системи обумовлений національними традиціями, історичним досвідом, що свідчить про те, що та

або інша структура банківської системи залежить від конкретних суспільно-економічних умов.

2. Принцип системи нагляду за діяльністю комерційних банків. У світовій банківській практиці існують різні підходи до організації банківського нагляду. Можна виділити три групи країн, що відрізняються способами побудови наглядових структур, місцем і роллю центрального банку в цих структурах.

3. Принцип положення банків на ринку цінних паперів. В окремих країнах не існує чіткого розмежування між комерційними й інвестиційними банками, що визначається положенням останніх на ринку цінних паперів.

4. Принцип рівності банківських систем. Сукупність діючих у країні банків може мати однорівневу або дворівневу (трирівневу) організацію [9, с.21].

У світовій практиці історично відомі три види національних банківських систем:

- однорівнева (централізована монобанківська система);
- дворівнева банківська система; –
- трирівнева банківська система.

Однорівнева система – це система, побудована на принципах планового ведення господарства, кошторисного планування і фінансування. Головним завданням банків у цієї системі є не кредитування, а фінансування народного господарства. Така система передбачає лише горизонтальні зв'язки між банками, універсалізацію їх операцій і функцій. Тут усі банки країни (у тому числі центральний банк) перебувають на одному рівні, виступають як рівноправні агенти, виконують практично аналогічні функції з кредитно-розрахункового обслуговування клієнтів, або всі вони є державними відділеннями центрального банку. Така система характерна для країн з адміністративно-командним, тоталітарним режимом управління.

На сучасному етапі у переважній більшості країн з ринковою економікою створені й активно розвиваються дворівневі банківські системи, де на першому рівні функціонує центральний банк країни, на другому – комерційні банки. При цьому небанківські фінансові установи підпорядковуються окремому регулятору. Центральний банк організує і контролює грошовий обіг у країні, тобто проводить державну емісійну і валютну політику і є основою резервної системи. Другий рівень утворюють самостійні, але підконтрольні центральному банку неемісійні банки та різні кредитно-фінансові установи, клієнтами яких є підприємства, організації, населення [9, с.22].

Трирівнева банківська система відрізняється від дворівневої тим, що окремо виділяється третій рівень, до якого відносять кредитні установи небанківського типу (наприклад, фінансові та страхові компанії, інвестиційні фонди тощо). Найбільш типовими трирівневими кредитними системами є системи Швейцарії та Японії. Слід зазначити, що до кредитнобанківської системи Німеччини, Франції, США, крім банків, входять також різні кредитні установи – Федеральне відомство нагляду за кредитною справою (Німеччина). Комітети з банківської регламентації і кредитних установ, а також Банківська комісія (Франція), Рада Керуючих Федеральної Резервної системи. Федеральний комітет відкритого ринку, Управління Контролера грошового обігу і Федеральна корпорація страхування депозитів (США). Особливістю є й те, що в США переважають приватні кредитно-фінансові інститути (акціонерні), а в країнах Західної Європи та Японії поряд з приватними значне місце посідають напівдержавні, державні і кооперативні кредитно-фінансові установи.

1.2. Передумови становлення та розвитку банківської системи

України

Декларація про державний суверенітет України та Закон «Про економічну самостійність Української РСР», які законодавчо закріпили за нашою державою право на самостійне формування власної банківської системи, стали фундаментом для появи українських комерційних банків. В Україні банківська система має класичну дворівневу структуру, основиякої було закладено Законом України «Про банки і банківську діяльність», прийнятим у 1991 році. На першому рівні знаходиться центральний банк держави - Національний банк України, на другому рівні - комерційні банки різних форм власності, спеціалізації та територіального статусу (рис. 1.1.).

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

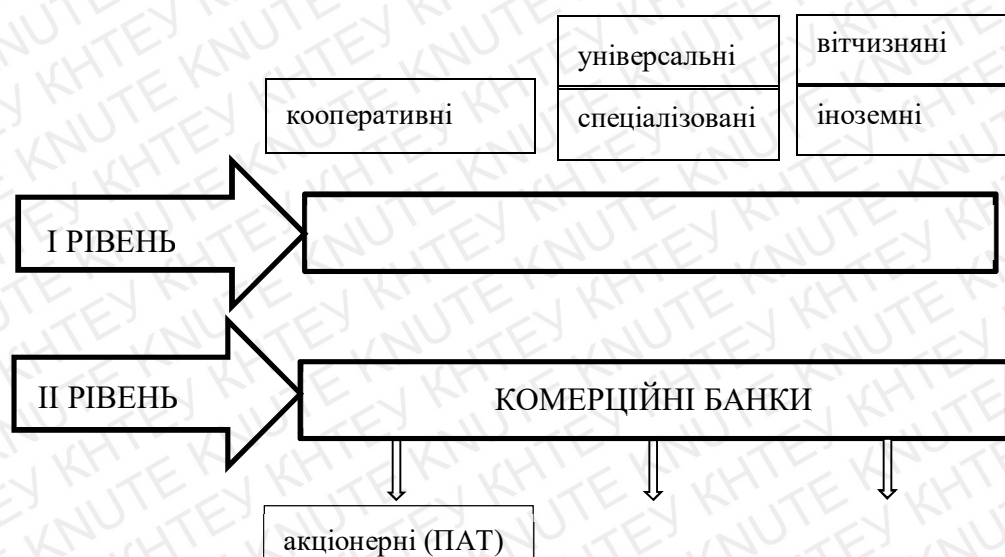

Рис.
1.1.

Структура банківської системи України

Формування сучасної банківської системи України відбувалося в кілька етапів [9, с.27].

1 етап (1988-1990 рр.) характеризується створенням фундаментальної бази системи українських комерційних банків у складі банківської системи СРСР. Становлення банків відбувалось шляхом створення установ ринкового типу поряд з існуванням державних банків колишнього СРСР. Контори, управління та відділення всесоюзних банків, що належали державі, виконували на даному етапі переважно адміністративноконтрольні функції (Держбанк СРСР) та були зосереджені на фінансово-кредитному обслуговуванні державних підприємств і організацій (Промбудбанк, Агропромбанк, Житлосоцбанк, Ощадбанк, Зовнішекономбанк).

До особливих рис зазначеного періоду формування банківської системи України відносяться:

- залежність українських державних банків від всесоюзної фінансової бюрократії;
- початок утворення кооперативних банків, як суто українських банківських установ.

2 етап (1991 - I півріччя 1992 рр.): прийнято Закон України «Про банки і банківську діяльність», відповідно до положень якого закріплювалося створення автономної дворівневої банківської системи та Національного банку України як центрального банку держави.

До особливих рис другого етапу формування банківської системи України відносяться:

- перереєстрація та реорганізація банків;
- формування банківських установ в умовах нестабільної економічної ситуації.

3 етап (II півріччя 1992 – 1993 рр.) характеризується процесами акціонування державних банків та реформуванням системи планування банківської діяльності, основні ознаки якої полягали в наступному:

- здійснення планування на основі досягнутих показників минулого року;
- використання прогнозування напрямів розвитку ринку банківських продуктів, спричинене передбачуваним розвитком ринків реальних товарів;
- формування планів на довгострокову перспективу;
- формування планів з урахуванням впливу зовнішніх факторів, з причини відкритості банку як системи;
- спрямованість плану як на поточну, так і на майбутню прибутковість.

До особливих рис третього етапу розвитку банківської системи України відносяться:

- утворення нових комерційних банків за використання приватного капіталу;
- створення значної кількості невеликих банків, орієнтованих на отримання надприбутків на тлі гіперінфляційних процесів в економіці.

4 етап (1994-1996 рр.) відрізнявся уповільненням інфляційних процесів, активізацією регулюючих інструментів Національним банком України.

До особливих рис четвертого етапу розвитку банківської системи України відносяться:

- зниження рівня банківського менеджменту;
- банкрутство банків;
- скорочення розміру активів банків;
- стагнація банківської діяльності;

- розбіжність у концентрації банківського капіталу.

5 етап (1997-1999 рр.) характеризувався наявністю внутрішньо банківської кризи та фінансової кризи, пов'язаної із знеціненням національної валюти по відношенню до інших валют, відтоком портфельних інвестицій нерезидентів, кризою на ринку внутрішніх державних запозичень.

До особливих рис п'ятого етапу розвитку банківської системи України відносяться:

- функціонування банків в умовах трансформаційного спаду виробництва;
- отримання більшістю банків збитків з причини проведення урядом конверсії короткострокових облігацій внутрішньої державної позики і заморожування частини активів;
- обмеження можливості отримання прибутків від здійснення валютних операцій з причини запровадження Національним банком України режиму обов'язкового продажу експортерами 50% своєї валютної виручки.

6 етап (2000 – I півріччя 2008 рр.) розвитку банківської системи України характеризується активізацією глобалізаційних процесів, запровадженням новітніх методів регулювання банківської діяльності, адаптацією банківського законодавства до стандартів і вимог Європейського Союзу [10, с.47].

До особливих рис шостого етапу розвитку банківської системи України відносяться:

- організаційне зміцнення банківської системи;
- поява та активізація діяльності на ринку банківських послуг банків з іноземним капіталом;
- зростання коштів на рахунках фізичних та юридичних осіб;

- розширення ресурсної бази банківської системи;
- підвищення рівня монетизації економіки; розширення сфери банківських послуг;
- забезпечення стабільності банківського сектору.

7 етап (II півріччя 2008 – початок 2015 р.): на початку цього етапу розвиток банківської системи України відбувався на тлі розгортання та дії світової фінансово-економічної кризи, що супроводжувалася скороченням обсягів промислового виробництва, рівня ВВП, зменшення ресурсного потенціалу банків, зростання інфляції, зменшенням довіри до банківського сектору, коливанням валютного курсу.

До особливих рис розвитку банківської системи України в період дії світової фінансово-економічної кризи відносяться:

- орієнтація системи менеджменту банків на зменшення частки проблемних кредитів;
- впровадження заходів Національним банком України щодо підтримки банківської стабільності та захисту прав вкладників; – значне зменшення обсягів депозитів населення.

Даний період характеризується:

1. Щодо інституційної структури банківської системи:

- 1) зменшення частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків у першому півріччі 2014 року;
- 2) скорочення кількості банків зі 100% іноземним капіталом з 22 до 19 установ, зокрема, вихід з українського ринку австрійської фінансової групи Erste Group у зв'язку із продажем 100% акцій українського дочірнього банку АТ «Ерсте Банк», згорання діяльності шведського банку ПАТ «Сведбанк» та кіпрського банку ПАТ «АСТРА БАНК»).

2. Щодо стану та структури активів банків:

1) тенденція до зростання активів за рахунок девальвації національної валюти протягом останнього року;

2) збільшення інвестованих коштів банків в цінні папери, зокрема:

– ОВДП - з причини наявної можливості використання даного інструменту для отримання кредитів рефінансування від НБУ;

– валютні ОВДП – з метою використання даного інструменту як каналу розміщення валютних ресурсів;

– ОВДП та валютні ОВДП – з причини можливості використання даних інструментів для формування обов'язкових резервів банків на спеціальних рахунках НБУ;

– ощадні сертифікати НБУ – з метою вирішення проблеми надлишкової ліквідності.

3. Щодо стану та структури пасивів банків:

1) зростання сукупного обсягу зобов'язань банків України;

2) зростання обсягів залучених коштів від фізичних осіб, що зумовлено високими відсотковими ставками по строкових коштах; 3) збільшення власного капіталу банків.

8 етап (2016 – по даний час) характеризується впровадженням Комплексної програми розвитку фінансового сектору до 2020 року. Оновлений документ затверджений Рішенням Правління Національного банку від 16 січня 2017 року № 28. Орієнтація НБУ на міжнародні стандарти та рекомендації Європейського органу з банківського нагляду та Базельського комітету з банківського нагляду. Перегляд нормативних документів з метою наближення їх до директив Європейського Союзу на виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. До особливих рис відносяться:

– скорочення кількості банківських установ;

- частка ринку державних фінустанов складає: 54,7% та 63,4% за чистими активами та депозитами населення відповідно;
- підвищення прибутковості банків;
- відновлення тенденції дедоларизації вкладів;
- відновлення корпоративного кредитування та продовження розчищення балансів від непрацюючих кредитів.

Формування незалежних національних банківських систем – невід’ємна умова трансформування перехідних економік, функціонування ринкової інфраструктури. Воно покликане забезпечувати захист національного ринку від руйнівного впливу економічних коливань на світових товарних і грошових ринках, а також політичної дестабілізації як країн, так і поза їхніми межами.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Сучасні проблеми розвитку банківської системи

Структурно низька прибутковість банківського сектору залишається проблемою фінансової стабільності та грошово-кредитної політики. Рентабельність власного капіталу у вітчизняних банках нижче вартості капіталу в довгостроковій перспективі, що є фактором зменшення їх стійкості. Причини низької прибутковості банківської системи здебільшого структурні, а тому потребують структурних рішень. Успішна реалізація довгострокових бізнес-моделей є важливою. Тому консолідація залишається необхідною умовою успіху на ринку. Існує ряд переваг, що виникають

внаслідок транскордонної консолідації. Зберігання депозитів та позик може допомогти підвищити економічну стійкість, сприяючи згладжуванню шоків за рахунок розподілу доходу. Більше того, це може забезпечити переваги для самих банків. Загалом, більш диверсифіковані банки демонструють більш високі показники доходів за останні роки (табл.3.1).

Як видно з таблиці 2.1, позиції банків починаючи з 2017 р. лишаються незмінними. Безумовним лідером за рейтинговими позиціями в досліджуваному періоді залишається АТ «КБ «ПриватБанк», друге місце впевнено утримує АТ «Райффайзен Банк Аваль», а АТ «Державний ощадний банк України» займає 3 місце в рейтингу діяльності вітчизняних банків.

Карантинні обмеження, спричинені COVID-19 мають значний вплив на роботу банківської системи. За період січень-лютий 2020 року активно зростали обсяги депозитів фізичних осіб – валютних і гривневих [11].

Таблиця 2.1.

Аналіз конкурентного середовища найбільших банків України у 2017 – 2019рр. тис. грн

Назва банківської установи	Станом на					
	01.12.2019	Рейтинг	01.12.2018	Рейтинг	01.12.2017	Рейтинг
за обсягами активів						
АТ «КБ «ПриватБанк»	414144575	1	466522204	1	440594340	1
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	402772946	2	462487314	2	398346140	2
АТ «Державний ощадний банк України»	384769701	3	372134341	3	363502458	3
АТ «Укресімбанк»	142972356	4	161187271	4	168602757	4
ПАТ «Промінвестбанк»	7870281	5	16105735	5	21619043	5
за обсягами зобов'язань						

АТ «Райффайзен Банк Аваль»	496060361	1	451110208	1	387564087	2
АТ «Державний ощадний банк України»	365609812	2	358769735	3	337759725	3
АТ «КБ «ПриватБанк»	361513353	3	436659143	2	404420730	1
АТ «Укресімбанк»	132092486	4	152845354	4	153538339	4
ПАТ «Промінвестбанк»	3933561	5	11278649	5	12585488	5
за рівнем капіталу						
АТ «КБ «ПриватБанк»	52631222	1	29863061	1	36173610	1
АТ «Державний ощадний банк України»	19159889	2	13364606	2	25742733	2
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	12468362	3	11377107	3	10782053	4
АТ «Укресімбанк»	10879870	4	8341917	4	15064418	3
ПАТ «Промінвестбанк»	3936721	5	4827086	5	9033555	5
за фінансовим результатом						
АТ «КБ «ПриватБанк»	31906235	1	9027082	1	138598	4
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	4215143	2	4892602	3	4345863	1
АТ «Укресімбанк»	2620657	3	798824	2	1356500	2
ПАТ «Промінвестбанк»	1082481	4	-1322365	5	- 4841363	5
АТ «Державний ощадний банк України»	223986	5	115623	4	536674	3

Джерело: побудовано автором за даними [12-14]

Проте з другої декади березня вони почали скорочуватися через сплеск негативних настроїв населення та бізнесу. Завдяки високій ліквідності сектору ситуація швидко нормалізувалася і зростання гривневих коштів населення відновилося. Обсяги гривневого корпоративного кредитування у березні помітно зростали, частково через заміщення валютного.

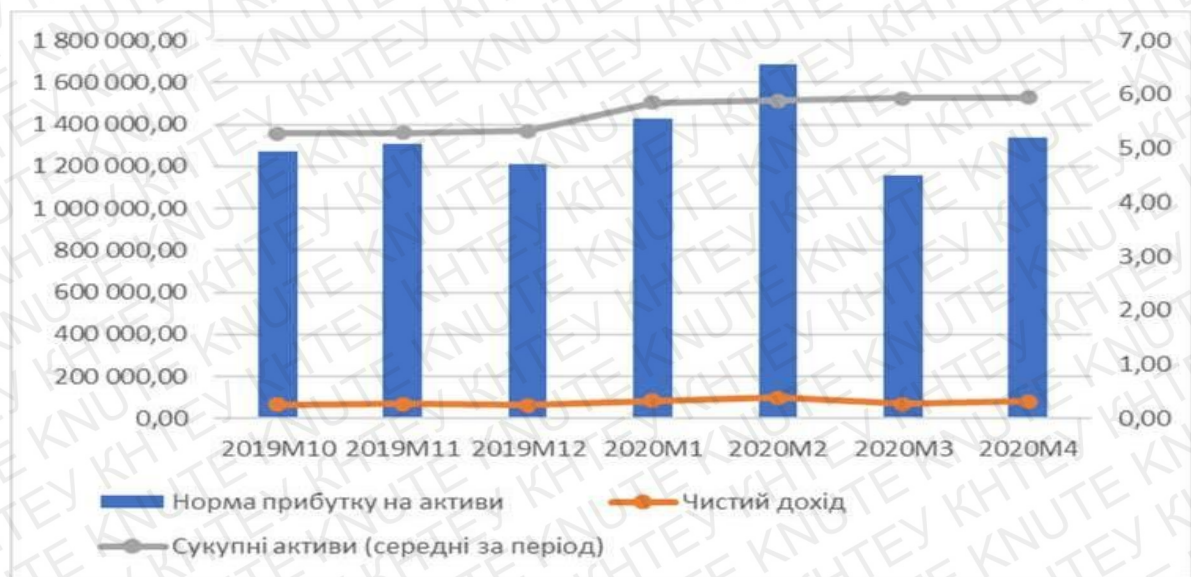

Рис. 2.1. Динаміка прибутковості (ROA) банків в період карантинних обмежень [12; 13]

Темпи кредитування фізичних осіб уповільнилися як через зниження попиту, так і внаслідок зростання кредитних ризиків. Протягом березня 2020 року тимчасово зросли процентні ставки, проте вже у квітні вартість кредитів та депозитів знову почала знижуватися.

Чистий прибуток банків зріс у I кварталі 2020 року на чверть р/р, однак фінансовий результат протягом II–IV кварталів 2020 року різко погіршився через зниження операційних доходів та зростання резервування кредитів. Зусилля НБУ спрямовані на забезпечення безперебійної роботи сектору, зокрема: було відтерміновано запровадження буферів капіталу, створено сприятливі регуляторні умови для реструктуризації кредитів, банки мають підтримку ліквідності без жодних обмежень.

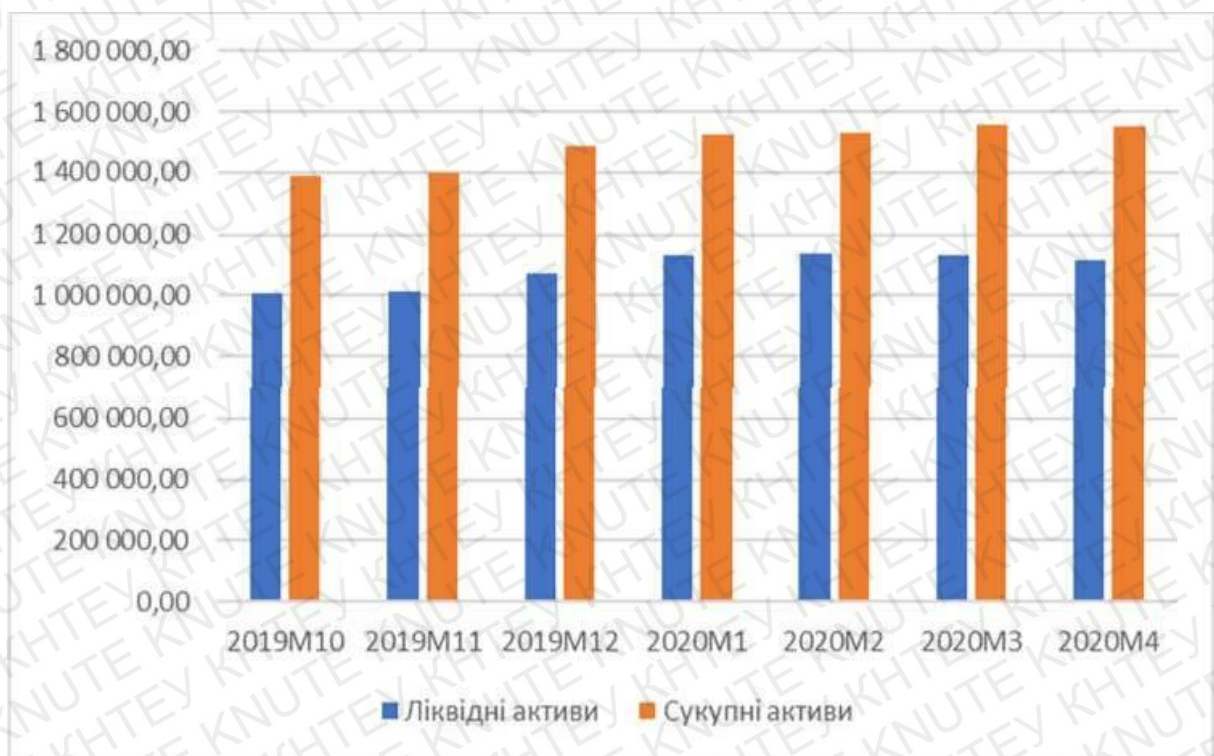

Рис.2.2. Динаміка активів банків у 2019-2020 роках [12; 13]

У I кварталі 2020 року чисті активи зросли на 4.7% внаслідок зміни курсу гривні у березні, проте в перерахунку за фіксованим на початок року курсом вони скоротилися на 1.4%. Серед складових активів на третину зросли обсяги коштів на коррахунках в інших банках в іноземній валюті (у дол. екв.). Вони на сьогодні є найбільшою складовою високоякісних ліквідних активів банків у іноземній валюті і забезпечують достатній рівень LCR2. Обсяг ОВДП на балансах банків протягом кварталу зріс, а вкладення у депозитні сертифікати скоротилися.

Обсяги чистих гривневих кредитів суб'єктам господарювання зросли за квартал на 3.6%, а в березні – на 8.9%. Основними факторами були сезонність та бажання бізнесу зменшити валютні зобов'язання, коли панували девальваційні очікування.

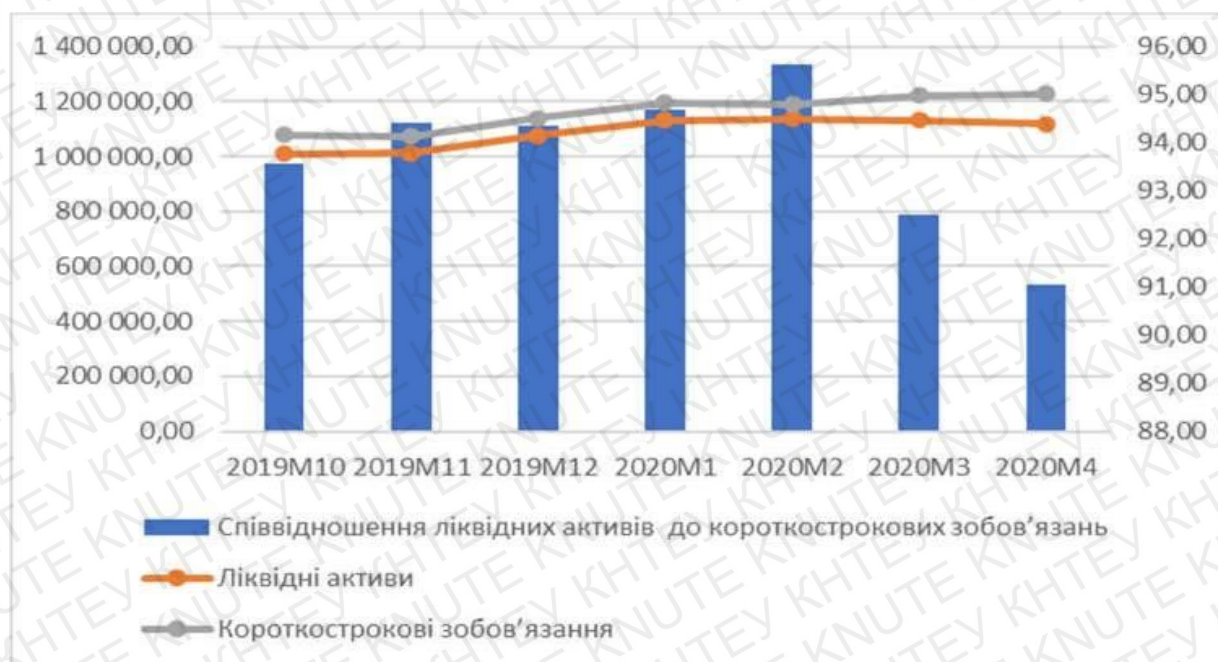

Рис. 2.3. Динаміка показника покриття короткострокових зобов'язань ліквідними активами впродовж 2019-2020 років [12; 13]

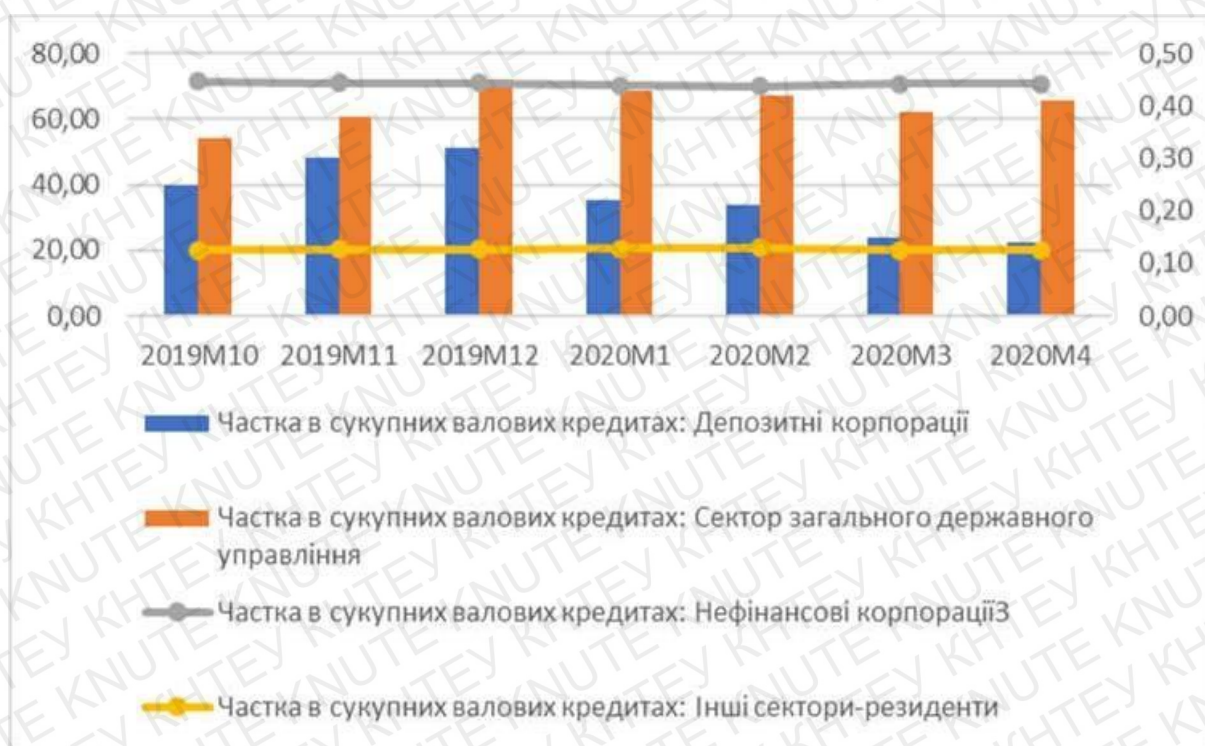

Рис. 2.4. Динаміка наданих кредитів банками впродовж 2019-2020 років [12; 13]

Динамічно зростали кредити дочірнім компаніям міжнародних груп, які найбільше скоротилися в попередньому кварталі. Тому найвищі темпи зростання чистих гривневих кредитів були в іноземних банках: +7.6% за квартал та +14.9% за березень.

У річному обчисленні чисті гривневі кредити бізнесу зросли на 1.9%. Валютні кредити суб'єктам господарювання скоротилися за квартал на 6.9% (- 8.0% в.п.), частина була конвертована у гривневі.

Обсяги чистих кредитів фізичним особам у гривні зросли за квартал на 3.2% та на 26.6% в.п. Найактивніше – у приватних банках: +9.4% за квартал (+54.9% в.п.). Частка непрацюючих кредитів зросла на 0.6 в. п. (до 48.9%), зокрема у державних банках – на 2.4 в. п. Частка непрацюючих кредитів фізичним особам зросла вперше від початку 2018 року на 1.2 в. п. за квартал переважно через ефекти девальвації.

2.2. Аналіз факторів кредитної активності банківської системи

України

Для оцінки функціонування банківського сектору України проведемо аналіз стану кредитування, оскільки кредитування є основною функцією банківської системи в економіці. В умовах кризових явищ, що спостерігаються сьогодні у вітчизняній економіці, саме ця функція є дуже важливою і доцільною.

У 2019 не відбулося відновлення кредитування – загальний кредитний портфель банків за рік зменшився на 13%, обсяг наданих кредитів за 2019 рік зменшився більше ніж на 115 млрд. грн. Практично за усіма секторами економіки відбулося зменшення наданих банками кредитів, найбільше зменшення кредитування зачепило базові та інфраструктурні галузі

економіки: добувну (-31%), переробну (-16%), будівництво (-18%), транспорт (-21%) [19]. Така ситуація створює значні ризики, оскільки саме ці галузі дають мультиплікативний ефект в економіці за рахунок стимулювання створення робочих місць у супутніх галузях і секторах. Важлива структура кредитування. Попри те, що розвиток малого та середнього бізнесу визнається сьогодні пріоритетним, наразі знижується обсяг кредитів, наданих цьому сегменту. Протягом 2019 р. зниження склало 22% для малого та 13% для середнього.

Про додаткові ризики у банківській системі свідчить динаміка зростання обсягів кредитування мікропідприємств та фізичних осіб. Їх масштаб і характер діяльності не створюють системний вплив на зростання економіки.

Важливо зазначити, що падіння кредитування відбувається на тлі високої капіталізації, ліквідності та операційної ефективності банків [18]. Це може свідчити про необхідність корегування регулювання кредитної діяльності та прогнозування ризиків.

Отже, проведемо кореляційно-регресійний аналіз, де у якості індикаторів кредитної активності візьмемо обсяг кредитів у національній валюті та обсяг кредитів у іноземній валюті. Серед факторів, які впливають на визначені індикатори візьмемо ВВП на душу населення, обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економіку України, сальдо платіжного балансу, а також офіційний курс гривні до долару США. Вихідні дані, зібрані за період 2010- 2017 рр., подано у таблиці 2.2.

Для початку слід встановити наявність кореляційного зв'язку, розрахувавши коефіцієнт множинної кореляції. Зважаючи на те, що процес зміни ВВП залежить від відібраних показників, які, у свою чергу, змінюються в часі, тобто значення ВВП може змінюватися через деякий проміжок часу після зміни значень обсягу вхідних параметрів.

Таблиця 2.2

Вихідні дані для аналізу основних чинників кредитування в економіці України

Роки	Кредити в нац. валюті, млн. грн	Кредити в іноз. валюті, млн.грн	ВВП (дол. США)	ПП (млн.дол. США)	Платіжн. баланс (млн. дол. США)	Офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США, грн
2010	395,504	337,319	2974	6495	5031	796,17
2011	478,596	323,213	3570,8	7207	-2455	798,97
2012	515,58	299,562	3856,8	8401	-4175	799,30
2013	602,776	308,006	4030,3	4499	2023	799,30
2014	547,987	472,68	3014,6	410	-13307	1576,86
2015	433,826	547,802	2115,4	2961	849	2400,07
2016	504,999	493,683	2185,9	3284	1346	2719,09
2017	570,627	446,031	2640,3	2202	2566	2806,72

Для зіставності даних у розрахунках візьмемо їх натуральні логарифми (таблиця 2.3.).

Таблиця 2.3

Вихідні дані після логарифмування

Роки	Кредити в нац. валюті, млн. грн	Кредити в іноз. валюті, млн.грн	ВВП (дол. США)	ПП (млн.дол. США)	Платіжний баланс (млн. дол. США)	Офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США, грн
2010	5,98	5,82	8,00	8,78	5031	6,68
2011	6,17	5,78	8,18	8,88	-2455	6,68
2012	6,25	5,70	8,26	9,04	-4175	6,68
2013	6,40	5,73	8,30	8,41	2023	6,68
2014	6,31	6,16	8,01	6,02	-13307	7,36
2015	6,07	6,31	7,66	7,99	849	7,78

2016	6,22	6,20	7,69	8,10	1346	7,91
2017	6,35	6,10	7,88	7,70	2566	7,94

За допомогою стандартних вбудованих функцій MS Excel між обраними показниками було визначено зв'язки, які показали такі результати:

- коефіцієнт кореляції між кредитами в національній валюті та ВВП на душу населення становить $r_{yx1} = -0,36$;
- коефіцієнт кореляції між кредитами в національній валюті та прямими іноземними інвестиціями становить $r_{yx2} = -0,35$;
- коефіцієнт кореляції між кредитами в національній валюті та платіжним балансом становить $r_{yx3} = -0,31$;
- коефіцієнт кореляції між кредитами в національній валюті та офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США становить $r_{yx4} = 0,12$;
- коефіцієнт кореляції між кредитами в іноземній валюті та ВВП на душу населення становить $r_{yx1} = -0,91$;
- коефіцієнт кореляції між кредитами в іноземній валюті та прямими іноземними інвестиціями становить $r_{yx2} = -0,65$;
- коефіцієнт кореляції між кредитами в іноземній валюті та платіжним балансом становить $r_{yx3} = -0,12$;
- коефіцієнт кореляції між кредитами в іноземній валюті та офіційний курс гривні на кінець періоду за 100 дол. США становить $r_{yx4} = 0,92$.

Отже, за результатами проведеного дослідження на етапі специфікації економетричної моделі було підтверджено існування кореляційного зв'язку між обраними факторами. На основі отриманих результатів можемо зробити такі висновки:

- між обсягом кредитів в іноземній валюті та ВВП на душу населення існує тісний обернений зв'язок – тобто зменшення ВВП на душу населення курсу супроводжується збільшенням кредитів в іноземній валюті;
- між обсягом кредитів в іноземній валюті та прямими іноземними інвестиціями спостерігається тісний обернений зв'язок – тобто зменшення прямих іноземних інвестицій супроводжується збільшенням кредитів в іноземній валюті;
- між кредитами в іноземній валюті та офіційним курсом гривні на кінець періоду за 100 дол. США спостерігається тісний прямий зв'язок – тобто збільшення курсу супроводжується збільшенням кредитів в іноземній валюті і навпаки.

Отже, гостра фінансова, економічна та політична криза, останнього часу, негативно вплинула на банківську систему України, внаслідок чого кількість комерційних банків скоротилася приблизно вдвічі. Однак більшість комерційних банків в Україні були збитковими. Це призвело до зниження довіри споживачів до банківського сектору, погіршення якості портфелів банківських позик, що зумовило необхідність очищення банківської системи і вимагало додаткового збільшення капіталу банків для створення значних резервів для активні операції.

На 1 січня 2020 року у країні функціонували 75 банків, з них - 35 банків з іноземним капіталом (у тому числі 23 - зі 100 % іноземним капіталом) та 6 державних банків. Протягом 2020 року два банки були визнані неплатоспроможними у зв'язку з невиконанням нормативів капіталу. Тож наприкінці 2020 року працювало 73 платоспроможних банки. Хоча частка державних банків у чистих активах протягом року скоротилася на користь приватних, більше половини активів сектору все ще належить державним банкам. Наприкінці 2020 року двадцять найбільших вітчизняних банків мали понад 90% активів сектору [20] .

Найбільший внесок у зростання чистих активів банків зробив приріст державних цінних паперів. Зростання ОВДП забезпечило дві третини номінального річного приросту чистих активів та майже 80% у IV кварталі 2020 року. В останні дні грудня уряд здійснив значні бюджетні видатки, що збільшило ліквідність банків та їхні вкладення в депозитні сертифікати НБУ. Чисті гривневі кредити суб'єктам господарювання помітно зростали у III–IV кварталах після падіння в першому півріччі внаслідок розгортання кризи. Найбільш динамічно вони зросли в приватних та іноземних банків.

Обсяги чистих валютних кредитів зменшилися в річному та квартальному вимірі. Зростання чистого гривневого кредитного портфеля фізичних осіб у 2020 році різко загальмувалося через карантинні обмеження в першому півріччі. У другому півріччі значно активізувалося кредитування на купівлю житла, воно зростало вищими темпами, ніж споживче.

Середньомісячні обсяги нових кредитів більш як подвоїлися і порівняно з першим півріччям 2020 року, і з 2019 роком. У 2020 році банки активно списували з балансів непрацюючі кредити, найбільше – державні банки у IV кварталі. У результаті частка непрацюючих кредитів по системі загалом знизилася з 48.4% наприкінці 2019 року до 41.0% на кінець 2020 року.

Прибуток банківського сектору за 2020 рік був майже на третину меншим, ніж у 2019 році, і становив 41.3 млрд грн. Більше половини сукупного результату прибуткових банків сформував Приватбанк. У 2020 році, як і в попередньому, 8 фінустанов були збитковими. У IV кварталі 2020 року сектор без урахування Приватбанку сукупно отримав збиток – передусім через значні відрахування в резерви кількох банками. Порівняно з попереднім кварталом операційний дохід скоротився насамперед через від'ємний результат переоцінки ОВДП, а операційні витрати зросли.

За 2020 рік операційний дохід та операційний прибуток зросли, хоча співвідношення операційних витрат і операційного доходу (CIR) за результатами року помірно знизилося і становило 53.6% порівняно з 50.8% у 2019 році. Тож операційна ефективність дещо погіршилася.

Річні темпи зростання чистого процентного та комісійного доходу були найнижчими за останні чотири роки. Водночас після шоку на початку пандемії, який негативно позначився на результатах II кварталу 2020 року, процентний та комісійний дохід почали відновлення. У IV кварталі, незважаючи на карантин вихідного дня, комісійні доходи зросли на 20% порівняно з попереднім кварталом, частково завдяки збільшенню сегмента інтернет-торгівлі. Відрахування до резервів сектору за рік були втричі вищими, ніж у 2019 році. Чверть із них сформував Приватбанк під юридичні ризики. Водночас відрахування до резервів за кредитами зросли на 91%.

Кредитний ризик залишається головним для банків у 2021 році. Попри суттєве поліпшення економічної ситуації у другому півріччі, окремі позичальники банків усе ще відчують фінансові труднощі. Це може негативно вплинути на якість обслуговування кредитів, а отже, зумовить потребу в додатковому формуванні резервів банками. Щоб упевнитися, що заявлена банками якість кредитного портфеля відповідає дійсності, НБУ проведе оцінку якості активів банківського сектору, а 30 банків додатково пройдуть стрес-тестування.

Із січня 2021 року НБУ зобов'язав банки поетапно вираховувати вартість непрофільних активів з основного капіталу. Це правило спонукатиме банки вчасно їх позбуватися, що підвищить фінансову стійкість і зробить достовірнішими показники їхньої фінансової звітності. Також з 2021 року розпочалося поступове підвищення ваг ризику для цінних паперів в іноземній валюті, емітованих українським урядом, а також для незабезпечених споживчих кредитів. З квітня 2021 року почав діяти

коефіцієнт чистого стабільного фондування (NSFR), що спонукатиме банки знизити розриви у строковості активів та зобов'язань. Його початкове мінімальне значення встановлено на рівні 80% і поступово буде збільшене до 100% до квітня 2022 року [28].

Отже, останніми роками спостерігається серйозне порушення важливої функції банківської системи як основного фінансового посередника вітчизняної економіки, що негативно позначилось на стані банківської системи і в цілому на розвитку економіки України та обумовило широкий спектр існуючих проблем в цій сфері. У період фінансової кризи банки отримали значні збитки, внаслідок багатьох причин, що призвело до негативних наслідків. Тому державі необхідно розробляти напрями реформування банківської системи, спрямовані на її оздоровлення та розвиток.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Перспективи розвитку банківської системи України

Важливо розуміти, як структурні зміни впливають на фінансовий сектор зокрема, в банкоцентричній моделі, зокрема, як вони впливають на здатність банків фінансувати реальну економіку. Наразі банки продовжують боротися з низькою прибутковістю, зумовленою циклічними та структурними факторами. З циклічного боку, низький номінальний приріст та низькі процентні ставки роблять традиційні банківські операції, такі як кредитування роздрібною торгівлі з використанням терміну погашення, менш прибутковими. З структурної сторони рентабельність власного

капіталу банків залишається нижче вартості їх власного капіталу, що вказує на необхідність подальшого коригування балансу. Зокрема, неефективні позики залишаються важливою перешкодою для банків для надання нових кредитів реальній економіці.

Ці проблеми потрібно вирішувати як шляхом підвищення потенціалу зростання, так і шляхом узгоджених зусиль щодо удосконалення банківських балансів. Ці питання значною мірою є спадщиною недавньої кризи. Можна вділити три виклики для банківського сектору, які у перспективі впливатимуть на банки, враховуючи і без того складні операційні умови, а саме, проблема платежів, ринкові виклики та регуляторні виклики [29].

Проблема платежів. Одним з ключових викликів, з якими стикаються банки, є вплив нових технологій на їх роздрібні платіжні послуги – так званий підйом FinTech.

Така конкуренція з боку небанківських установ у послугах роздрібних платежів, звичайно, не нова. Наприклад, Western Union та Moneygram – це зареєстровані небанківські провайдери. Але зараз відмінність полягає в тому, що різні фактори збігаються, які, як видається, кардинально змінюють структуру ринку роздрібних платежів та способами, що загрожують домінуючій позиції банків на ринку.

По-перше, регулювання відкриває доступ до ринку. З переглянутою Директивою щодо платіжних послуг (PSD2) перелік видів діяльності, які можуть здійснювати платіжні установи, розширюється, включаючи ініціювання платежів. Вони також можуть надавати інформацію про рахунки для рахунків, що зберігаються в інших постачальників платіжних послуг. Це неминуче послабить ринкову позицію банків.

По-друге, споживчі уподобання швидко змінюються. Зараз роздрібні клієнти розраховують на можливість інтеграції електронної комерції,

соціальних медіа та роздрібних платежів. Вони також розраховують на можливість безперебійного перемикання цифрових платформ. Для багатьох банків це не є сильними напрямками: враховуючи більш суворі зобов'язання щодо дотримання, банки традиційно вкладають більше коштів у безпеку та стійкість своїх систем, а не в оптимізацію роботи користувачів.

По-третє, технологія платежів розвивається з небаченою швидкістю. Безконтактні картки, онлайн-платежі, мобільні платежі стають все більш поширеними. Щоб йти в ногу з цими технологіями, банки вимагатимуть великих вкладень, і їм доведеться боротися з тим, що їхні нові конкуренти, наприклад, PayPal та Apple уже мають перевагу в цифрових технологіях.

Початковим наслідком цього може бути зменшення ролі грошових платежів, що принципово не вплине на банки. За підрахунками Deloitte, роздрібні платежі принесуть банкам близько чверті загальних доходів європейських банківських операцій. Отримавши прибуток від кредитної діяльності, банки, навряд чи можуть дозволити собі зменшення маржі та втратити частку ринку в інших сферах.

Банкам необхідно вирішувати цю проблему чи то через спільні підприємства чи через більші інвестиції, вони повинні бути в курсі технологічних змін, якщо вони повинні мати довгострокову бізнес-модель. Однак на банки припадало близько 20% від загальної суми інвестицій у FinTech, у співпраці між банками та небанківськими установами 20%, на небанківські установи припадало решта 60% [35].

Історія показує, що нові учасники принесли багато переваг ринку роздрібних платежів. Наприклад, комерсанти були початковими рушіями впровадження платіжних карток у США в 1930-х роках, і пару років тому з'явився оператор мобільної мережі в Кенії, який зумів зробити широкомасштабні мобільні платежі в цій країні. Проте потрібно уважно стежити за загальносистемним впливом цих технологій. Інновації не

повинні заважати захисту споживачів. Не можна допустити ситуації, коли нерегульовані небанківські установи створюватимуть тиск на ринку і матимуть переваги перед більш регульованими банками, що може зашкодити безпеці споживачів. Також слід не допустити ситуації, коли банки, які повинні дотримуватись більш високих стандартів захисту споживачів, мали додаткові втрати. Таким чином, регулятори повинні забезпечити справедливість регуляторного впливу не блокуючи нових операторів та банки [10].

Це важливо з позиції забезпечення безперебійної роботи платіжних систем, оскільки, довіра до платежів означає довіру до грошей як надійного засобу обміну. Для надійної валюти споживачі повинні мати 100% впевненість, що їхні гроші можна обміняти безпечно.

Ринкові виклики. Небанківські установи не тільки все більше виходять на ринок роздрібних платежів, вони також вступають до кредитного бізнесу. Вже декілька років спостерігається тенденція до більшого фінансування на ринку капіталу в євразоні, зумовленого як зменшенням коштів серед банків, так і дуже низькою вартістю ринкового фінансування. Забігаючи наперед, проект Союзу ринків капіталу обіцяє продовжити поглиблення ринкового фінансування в Європі, серед іншого, полегшивши молодим фірмам доступ до ризикового капіталу, а меншим фірмам випуск облігацій, а також поглиблення ринків для сек'юритизації високої якості.

Для європейських банків це буде означати те, що більш глибокі ринки капіталу можуть призвести до посилення конкуренції у наданні фінансових послуг а, отже, послабити ринкову позицію банків. Наприклад, дослідження, спрямовані на докризовий період, свідчать про те, що, коли банки стикаються з обмеженою конкуренцією на внутрішніх ринках, вони, як правило, стягують більш високу маржу за кредитування малого та середнього бізнесу, і цей ефект збільшується у фінансових системах, які

базуються на більшій кількості банків. [25]. Ці зміни відчутні, якщо малий бізнес має більше варіантів для диверсифікації, наприклад, через ефективні ринки приватного розміщення чи подальше зростання краудфандингу. Тим не менш, є вагомі причини, чому саме банки є основним кредитором малого та середнього бізнесу на більшості національних ринків, це зокрема є відносини з клієнтами, інформаційна база даних та внутрішні мережі, необхідні для такого типу кредитування. Тому банки навряд чи будуть повністю витіснені небанківськими установами найближчим часом. Тому завдання, яке постає перед регуляторами полягає в тому, щоб, принаймні в середньостроковій перспективі надати банкам можливість відновити прибутковість і знайти нішу на ринку нових фінансових продуктів.

Для економіки, яка має універсальну банківську модель, доведеться залучати банки як первинних суб'єктів ринку. Зараз є вікно для банків, які повинні спеціалізуватися на конкретних продуктах, стати лідерами на ринку та посилити свої джерела щодо отримання непроцентного доходу. Зокрема, розвиток ринків сек'юритизації пропонує значні можливості для банків. Існує чіткий попит на взаємодію між небанківськими інвесторами, які шукають співпраці малого та середнього бізнесу, що шукають нові джерела фінансування.

Важливо, щоб банки справді скористалися цією можливістю, тому що в кінцевому рахунку це призведе до більш міцного банківського сектору в цілому. Наприклад, європейські ринки сек'юритизації покращили б розподіл ризиків між банками: можна уявити ситуацію, де невеликі, місцеві банки отримують позики, а більші, глобальні банки сек'юритизують та продають їх. Це також означатиме конвергенцію деяких частин законодавства про неплатоспроможність та поглиблення ринків проблемних боргів, що допоможе банкам швидше працювати через кредитні кредити та, таким чином, підвищити стійкість банківського сектору.

Більше того, якщо банківське фінансування зменшиться у довгостроковій перспективі, це може також сприяти консолідації у банківському секторі, що, на мій погляд, буде корисним для реальної економіки. На даний момент ми бачимо, що значні обсяги перешкоджають відновленню прибутковості банків, оскільки слабкіші банки спотворюють конкуренцію і ускладнюють переоцінку позик іншим банкам [39].

Регуляторний виклик. У середньостроковій перспективі фінансування малого та середнього бізнесу переважно буде здійснюватися банками. І це зумовлює третій виклик, що стоїть перед банками – регуляторний виклик. Криза 2008 року показала, що банки мали занадто мало капіталу, занадто короткострокове фінансування, занадто високі важелі та створили занадто великі витрати для суспільства у період кризи. Реформи, які були впроваджені, підвищили стійкість банківського сектору. Наразі немає причин прогнозувати, чому це, в принципі, повинно зменшити спроможність банків обслуговувати реальну економіку – дослідження показують, наприклад, що більший банківський капітал не чинить негативного впливу на кредитування [40].

Нові підходи до регулювання, що впроваджуються сьогодні, також можуть спричинити витрати. В контексті економічної політики розробники політики регулювання завжди повинні бути уважними, щоб намагаючись інтерналізувати зовнішні ефекти, не створити нових зовнішніх ефектів. Можливі ризики можуть бути пов'язані зі складністю, чіткістю та послідовністю.

Нормативно-правові акти, що запроваджуються з метою регулювання післякризового періоду як правило передбачають більше складності, а з цим пов'язана зростання витрат з точки зору їх дотримання. Наприклад, дослідження, проведене кілька років тому, підрахувало, що для дотримання Базеля III для середнього європейського банку потрібно буде до 200 робочих

місць на повний робочий день[14]. Це само по собі не є проблемою, але потрібно дивитись на це в контексті сучасних умов, з якими стикаються банки. Якщо банки одночасно прагнуть скоротити витрати на відновлення прибутковості, при цьому збільшуючи ресурси, які вони виділяють на відповідність вимогам Базель III, це може мати інші наслідки: наприклад, ресурси можуть бути відвернені від інновацій. Це завадить процесу технологічної адаптації, який є ключовим для їх довгострокової життєздатності.

3.2. Напрями підвищення ефективності складових механізму управління фінансовою стабільністю банківської системи

У сучасних умовах трансформації банківської системи України відбуваються принципові зміни механізмів стратегічного управління банками. Ці зміни зумовлені впливом як глобальних викликів та перетворень світової економіки, так і необхідністю антикризового реформування економіки України. Саме тому останнім часом відбувається трансформація банківської системи України. Проявами цього стали зміна кількості банків та оновлення вимог Нацбанку України до суб'єктів банківської системи, обсягів їх статутного капіталу, органів регулювання та нагляду тощо.

Фінансово стійка банківська система - це система, що прогресивно розвивається та демонструє позитивну динаміку при допустимих ризиках та ефективності. Для неї є характерним пропорційне і збалансоване зростання системоутворюючих компонент - капіталу, ліквідності, активів, фінансового результату. При цьому випереджаючі темпи зростання капіталу і ліквідності

можуть свідчити про зростання потенціалу фінансової стабільності банківської системи.

Фінансова стабільність банку прямо залежить від рівня ризикованості та якості управління активами і пасивами. Залежно від фінансового стану банку керівництво має обрати відповідну політику управління активами: агресивну, оборонну або помірну.

Стратегія банківської установи, яка характеризує цілі її розвитку та здатна реагувати на внутрішні зміни, котрі здійснюються з метою виконання місії організації, підвищення її конкурентоспроможності, а також утримання довгострокових переваг на цільових ринках, є ключовим елементом системи стратегічного управління банку в умовах трансформації ринкової економіки. Стратегічне управління банківськими структурами відбувається за різними напрямками, які передбачають розроблення маркетингової, фінансової, інформаційно-технологічної стратегій та стратегії управління персоналом (рис. 3.1).

Фінансова Досягнення поставлених темпів зростання ринкової стратегія вартості банку, рівня капіталізації, показників рентабельності, ділової активності тощо

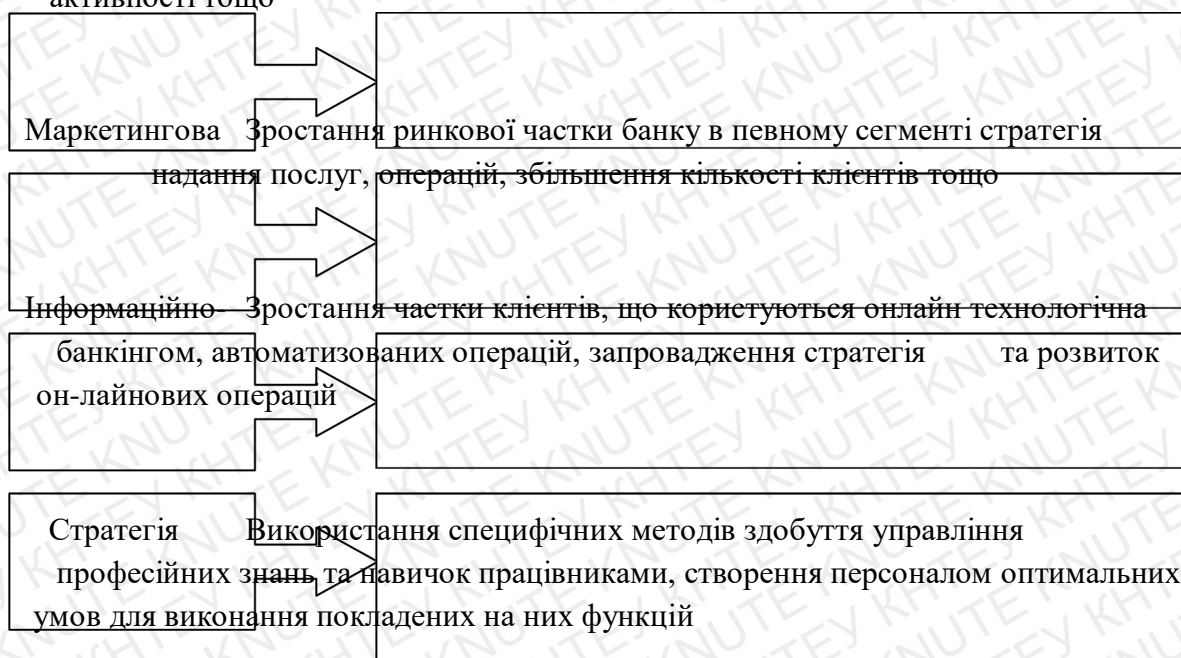

Рис. 3.1. Стратегії управління банківською структурою

Джерело: [51]

Ефективність стратегічного управління банківськими установами залежить від своєчасності та об'єктивності прогнозування змін, релевантності інформаційних потоків і якості контролю над процесами на користь клієнтів, акціонерів і суспільства у цілому. У стратегічному аспекті управління передбачає постійне укріплення сильних сторін, реалізацію нових можливостей, а також зменшення супутніх ризиків, ліквідацію небезпечних ситуацій та внутрішніх слабкостей [51]. Тому стратегічне управління банківськими структурами передбачає розроблення системи стратегічного управління, яка починається із визначення стратегічних цілей банку (рис. 3.2).

Процес формування стратегії розвитку банківської структури складається з декількох етапів, кожен з яких займає важливе місце у системі стратегічного управління банківськими установами та передбачає розроблення стратегій її динамічного розвитку на основі використання аналізу різних факторів, механізму узгодженості стратегічних рішень, інтегрованого контролю заходів щодо реалізації цих рішень і можливості своєчасного реагування на трансформаційні зміни зовнішнього середовища.

Етапами формування стратегії розвитку банку є:

- стратегічний аналіз - передбачається аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища банку. На цьому етапі найчастіше застосовуються технології SWOT- та PEST-аналізу, модель конкурентних сил М. Портера, бенчмаркінг, різні експертні методи;
- визначення стратегічних напрямів - визначаються бачення, місія та стратегічні цілі банку, які виступають засадничими підвалинами реалізації загальної стратегії його розвитку як цілісної системи.

Використовують такі інструменти, як технологія «дерева цілей», модель Менделоу «зацікавлена особа»;

- вибір стратегії - формується набір стратегічних альтернатив. На основі оцінювання їх перспективності та вигідності з економічного погляду здійснюється відбір найкращої. Доцільно застосовувати матричні методи, сценарний аналіз, методи прогнозування;

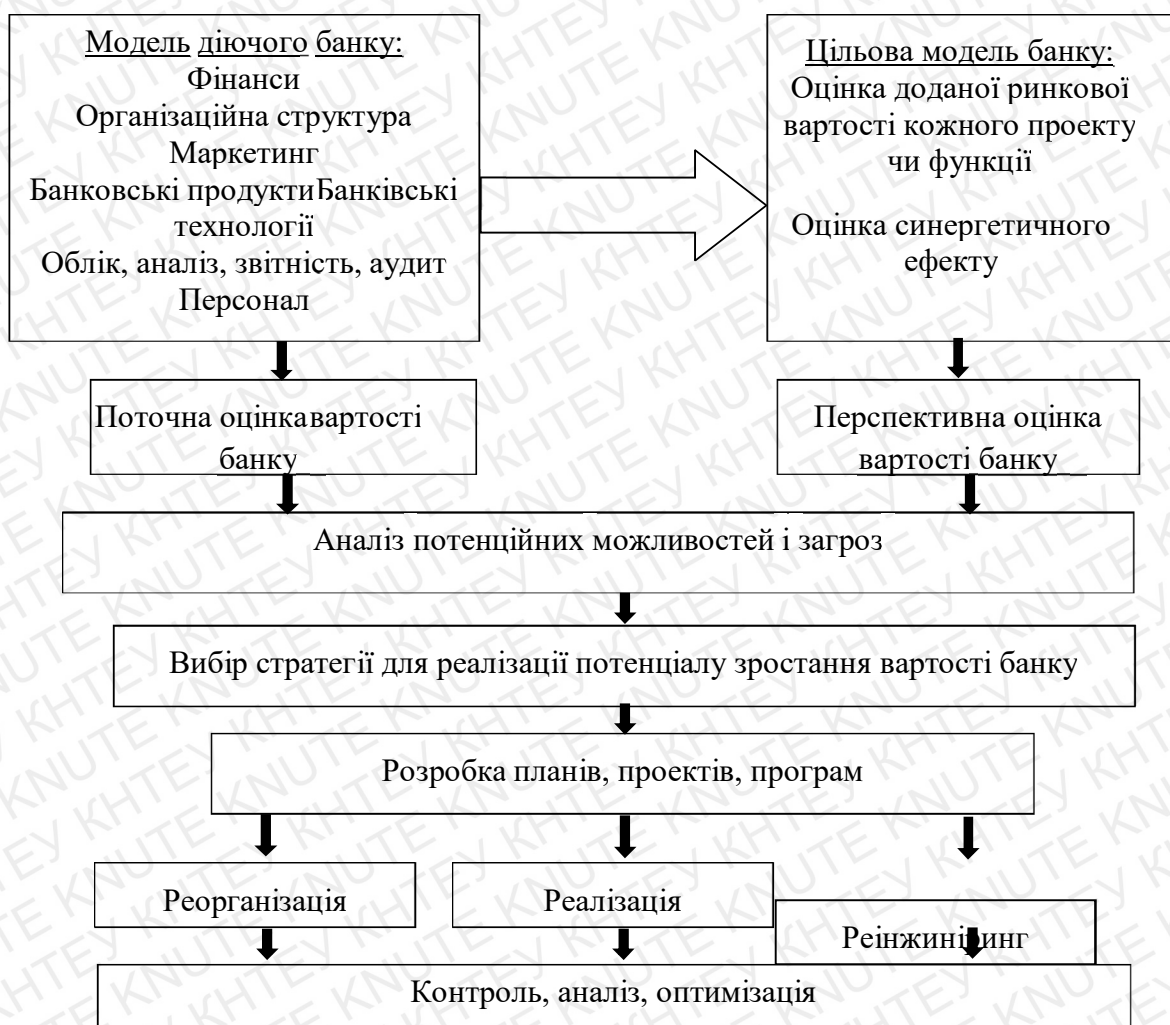

Рис. 3.2 Процес стратегічного управління банківськими структурами

Джерело: складено авторами на основі [51]

- розроблення стратегічного плану - розроблення має базуватися як на аналізі існуючих тенденцій розвитку економіки загалом, окремих її секторів, видів діяльності тощо, так і містити елементи прогнозування, щоб

передбачати розвиток тих напрямів та видів діяльності банку, які забезпечать зростання його конкурентних переваг;

- реалізація стратегії - відбувається розроблення складових механізму управління фінансовою стабільністю банку, застосування яких дає змогу ефективно впровадити прогностичні показники і досягти поставлених цілей;

- оцінка результатів упровадженої стратегії - відбувається розроблення системи показників, застосування яких дає змогу оцінити ефективність упровадженої стратегії та служить інформаційною базою для прийняття рішень про необхідність внесення змін до вибраної стратегії розвитку банку.

Визначення стратегічних напрямів в умовах мінливого середовища передбачає оцінки рівня ринкового середовища на різних сегментах ринку банківських послуг.

Конкуренція на ринку банківських послуг, яка визначає «правила гри» та пріоритети ведення бізнесу, прямо впливає на стратегічні напрями розвитку банківських структур та ефективність їхньої діяльності. Враховуючи те, що ринок банківських послуг є економічним простором, на якому виникають попит та пропозиція таких послуг, саме тому ринок банківських послуг є складовою частиною фінансового ринку, який має значний вплив на розвиток банківської діяльності у цілому. Рівень конкуренції банківської структури та ефективність її діяльності повною мірою пов'язані зі ступенем задоволеності клієнтів послугами та продукцією, які пропонуються, але попит на них змінюється залежно від потреб, бажань та мотивів до придбання банківських продуктів. Саме різноманітність і неоднорідність попиту зумовлюють сегментацію ринку, яка є розподілом ринку на однорідні групи споживачів послуг, представники яких однаково і досить передбачувано реагують на застосовуваний

маркетинговий інструментарій, що дає можливість банкам регулювати ринкові пропозиції послуг і продуктів відповідно до потреб кожного ринкового сегменту та визначати пріоритети і стратегічні напрями.

Механізм управління фінансовою стабільністю банку є частиною загальної системи управління банківською системою, що забезпечує вплив на чинники, від яких залежить загальний результат діяльності банку (рис. 3.3).

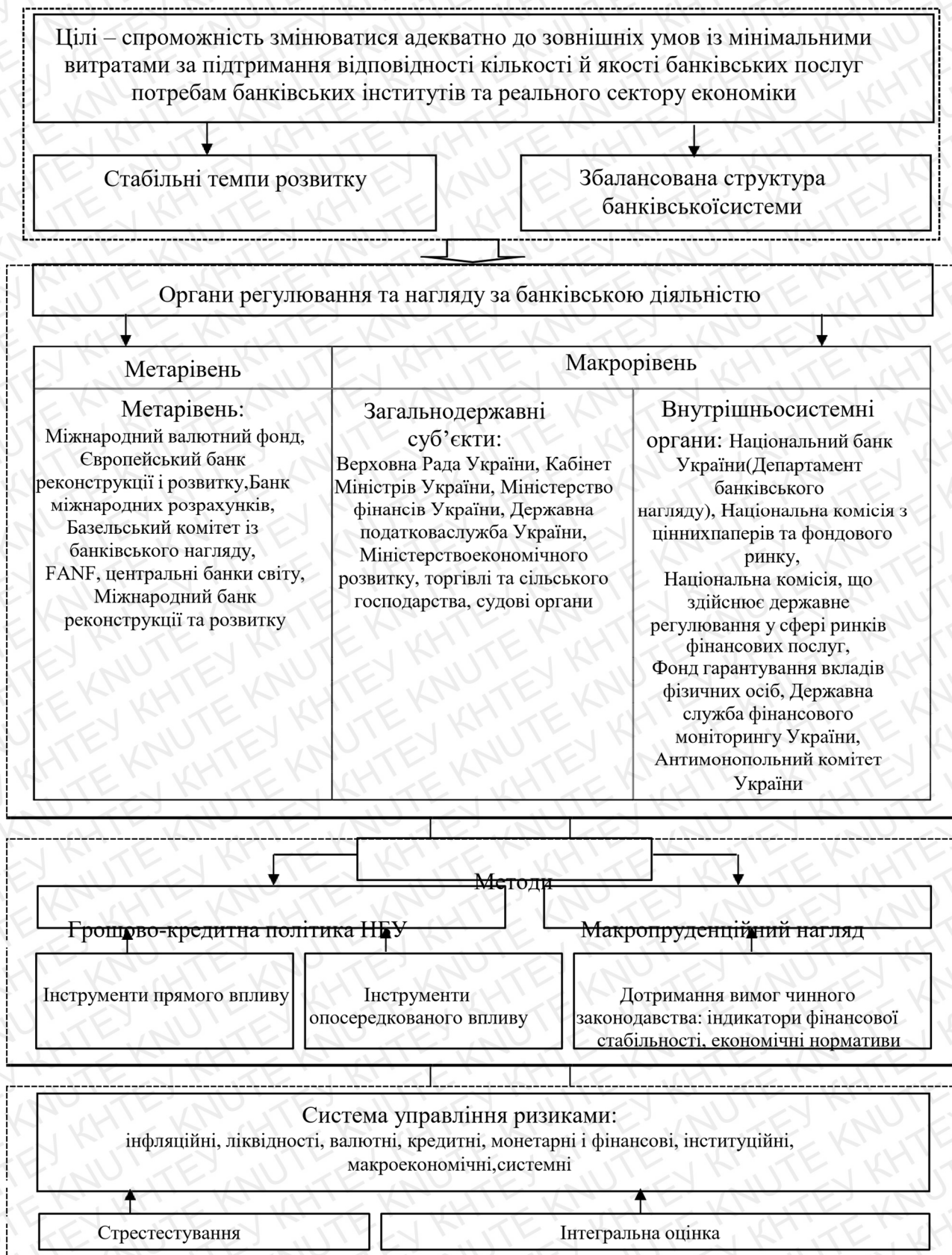

Рис. 3.3. Механізм забезпечення фінансової стабільності банківської системи України

Підвищення фінансової стабільності банківської системи, підтримки її ліквідності, відновлення довіри до банківської системи є запорукою відновлення дії механізму перерозподілу тимчасово вільних коштів в економіці на користь фінансування інвестиційних проєктів, проєктів із розширення та активізації виробництва, а також забезпечення процесів детінізації економіки й фінансової стабілізації. Тому забезпечення фінансової стабільності комерційного банку вкрай необхідне для розвитку економіки нашої держави.

Для забезпечення фінансової стабільності комерційного банку досить важливим є узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між усіма складовими компонентами механізму управління фінансовою стабільністю. Все це позитивно вплине на рівень прибутковості, зниження ризиків, контроль та підтримання ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, що призведе до досягнення цілей банку та підвищення його конкурентної позиції на банківському ринку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Банківська сфера є однією з провідних ланок фінансової системи, від стабільності якої залежить подальший розвиток економіки України, можливість виходу на міжнародні ринки та активної участі у глобалізаційних процесах. Нині банківська система України поступово виходить з кризового стану: відбулося скорочення неплатоспроможних банків, зростає прибутковість, підвищується рівень капіталізації, з боку НБУ спрощено процедури докапіталізації та реорганізації банків, запроваджено новий інструмент підтримки ліквідності банків, запроваджено нові вимоги до розрахунку банками кредитного ризику тощо. Банківським установам слід впроваджувати продуктивні стратегії розвитку, застосовувати інновації

в банківській сфері, створювати позитивний імідж окремо взятої фінансової установи з метою відновлення довіри збоку економічних суб'єктів, а недопущення негативного впливу фінансової кризи на банківську сферу та запобігання її наслідкам мають бути стратегічними завданнями як ризик-менеджменту банківських установ, так і Національного банку та уряду країни, зацікавленої в стабільному функціонуванні банківської системи, а отже і економіки в цілому. При цьому важливо застосовувати принцип системної взаємоузгодженості та координації грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики через поєднання прямих і непрямих важелів регулювання грошово-кредитного ринку, індикатори яких впливатимуть на формування сприятливого макроекономічного середовища для стабільного і ефективного функціонування на фінансового ринку банківських установ як основних фінансових посередників розвитку економіки країни.

Для забезпечення фінансової стабільності банківської системи досить важливим є узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між усіма складовими компонентами механізму управління фінансовою стабільністю. Все це позитивно вплине на рівень прибутковості, зниження ризиків, контроль та підтримання ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, що призведе до досягнення цілей банку та підвищення його конкурентної позиції на банківському ринку.

Використання одночасно кількох методик оцінки фінансової стабільності банку дає змогу найбільш точно оцінити рівень фінансової стабільності банку, при цьому не порушивши жодного нормативу НБУ та визначивши ризики разом із методами їх мінімізації. Для забезпечення фінансової стабільності комерційного банку досить важливим є узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між усіма складовими компонентами механізму управління фінансовою стабільністю. Запропонований механізм управління фінансовою стабільністю дозволить

позитивно вплинути на рівень прибутковості, зниження ризиків, контроль та підтримання ліквідності й платоспроможності на достатньому рівні, що призведе до досягнення цілей банку та підвищення його конкурентної позиції на банківському ринку, що покращить роботу банківської системи України в цілому.

Сучасний ефект від запропонованих заходів підвищення стабільності банків безумовно сприятиме відновленню довіри до банківської системи та підвищенню капіталізації банківської системи України, а також підвищить конкурентоспроможність вітчизняних банків на світовому фінансовому ринку та забезпечить фінансову стабільність національної економіки на шляху інтеграції у світове господарство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України : Кодекс від 16.01.2003 № 436–IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] / Закон України № 2121–III від 07.12.2000 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Про валюту і валютні операції [Електронний ресурс] / Закон України від 21.06.2018 № 2473–VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів регулювання банківської діяльності [Електронний ресурс] / Закон України від 13.05.2020 № 590–IX. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-20#Text>
6. Банківська система /навч.посіб./ (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко–Левада, Т.О. Журавльова); за ред. І.М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. – 444 с.
7. Банківська система : підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. –Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. – 536 с.
8. Дудченко В. Ю. Етапи формування та сучасні проблеми розвитку банківської системи України / В. Ю. Дудченко // Проблеми і

перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 40. – С. 99–108. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2014_40_13

9. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук–Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.– Львів:

ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 580 с.

10. Банківська система /навч.посіб./ (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко–Левада, Т.О. Журавльова); за ред. І.М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. – 444 с.

11. Сидорчук Н.М. Банк в умовах пандемії коронавірусу/ І.В.Форкун, Н.М.Сидорчук// Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2020. 104 с. – С. 51-52.

12. НБУ зробив крок до поживлення кредитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2020/02/21/657317/>

13. НБУ – Про фінансовий стан банківської системи на початок 2019 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://finbalance.com.ua/news/NBU—pro-finansoviy-standbankivsko-sistemi-standom-na-pochatok-2019-roku>

14. Кількість банків в Україні (2008–2020). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>

15. Різниця між Базелем 1 2 і 3[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.mort-sure.com/blog/differencebetween-basel-1-2-and-3/>

16. Статистика індикаторів фінансової стійкості/Офіційний сайт

Національний банк України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575.

17. Вовчак О. Д., Миськів Г. В. Оцінка сучасного стану розвитку банків іноземних банківських груп в Україні. ScientificJournal «ScienceRise». 2016. № 8/1(25). С. 37–43.

18. Гірняк В. В. Іноземний капітал банків України: ризики та можливості. Інноваційна економіка. 2016. № 5. URL: http://dspace.ubs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/529/1/Hirnyak_inek_2014_5_51.pdf.

19. Грошово–кредитна статистика НБУ: дані НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579.

20. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

21. Довіру до українських банків можна відновити, але це займе роки та систематичні реформи — експерти [Електронний ресурс] / Український кризовий медіа-центр. - 2016. - 31 жовтня. - Режим доступу : <http://uacrisis.org/48788-vidnoviti-doviru-ukrayinskihbankiv>.

22. Єсіна О. К. Інтернет–банкінг в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Вісник соціально–економічних досліджень. 2018. Вип. 1 (48). С. 209–213.

23. Інформаційний Інтернет–портал Bankir.UA. URL: <http://bankir.ua>.

24. Корнєєв В. Л. Фінансові інновації банків і можливості диверсифікації банківських послуг. Світ фінансів. 2017. № 2. С. 74–81.

25. Кривич Я. М. Вплив трансформаційних процесів на стратегічний розвиток. URL: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/797/3/4.pdf>.
26. Мельников А. О. Тенденції розвитку банківського обслуговування. Наукові праці МАУП. 2018. № 3(30). С. 134–140.
27. Міщенко В. І., Слав'янська Н. Г., Коренева О. Г. Банківські операції в умовах загострення конкуренції на ринку. Київ, 2015. 796 с.
28. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://bank.gov.ua>.
29. Регіональний центр інноваційного розвитку банківської системи України. Стратегія НБУ на 2020 рік. available at <http://uninbank.dp.ua/news/682-strategiya-nbu-na-2020-rik>
30. Савченко Т. Довіра до банківського сектору: досвід ЄС та докази з України / Т. Савченко, Л. Ковач // Журнал фінансових ринків, інституцій та ризиків. — 2017. — № 1. — С. 29—42.
31. Файдула М. Р. Дистанційне обслуговування клієнтів банків та його розвиток в Україні. Банківська система України: стабілізація та драйвери зростання: зб. тез доп. Всеукр. наук. інтернет-конф. Тернопіль: Вектор, 2017. С. 234–238.
32. Azarenkova G. The influence of financial technologies on the global financial system stability / G. Azarenkova, I. Shkodina, B. Samorodov, M. Babenko, I. Inishchenko // Investment Management & Financial Innovations. — 2018. — Vol. 15. — № 4. 19

33. Danylenko A. Evolving Ukraine's Deposit Guarantee System Towards Global Standards: A Macroprudential Perspective / A. Danylenko // *Visnyk of the National Bank of Ukraine*. — 2017. — Is. 242. — P. 14—27.
34. Esterik–Plasmeijer P. W. Banking system trust, bank trust, and bank loyalty / P. W. Esterik–Plasmeijer, W. F. Raaij // *International Journal of Bank Marketing*. — 2017. — Vol. 35. — № 1. — P. 97—111.
35. Fedyshyn M. F., Abramova A. S., Zhavoronok A. V., Marych M. G. Management of competitiveness of the banking services. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2019. Vol. 1 (28). P. 64–74. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i28.163340>.
36. Hoffman R. R. The boiled frog problem [knowledge management] / R. Hoffman, L. F. Hanes // *IEEE Intelligent Systems*. — 1992. — № 18 (4). — P. 68—71.
37. Raskin M. Digital currencies, decentralized ledgers, and the future of central banking / M. Raskin, D. Yermack // *National Bureau of Economic Research*. — 2016. — № 22238.
38. The way forward to rebuild reputation and trust Deloitte Trust Index — Banking 2018 [Electronic resource] // Deloitte. — 2018. — October 25. — Available at: http://images.content.deloitte.com.au/Web/DELOITTEAUSTRALIA/%7B9fa0b9d7-9c67-4934-abf4-18d98d63b02d%7D_20181025-fin-inbound-trust-in-banking-survey-finalreport.pdf?utm_source=eloqua&utm_medium=lp&utm_campaign=20181025-fin-inbound-trust-inbankingsurvey&utm_content=cta&elq_mid=&elq_cid=130800.
39. Значення економічних нормативів в цілому по системі. —

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision>

40. Карчева Г. Т. Фінансовий стан банків України в умовах загрози світової фінансово-економічної кризи / Г. Т. Карчева // Ефективна економіка.

- 2020. - № 3.

41. Хуторна М. Е. Особливості функціонування системи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ в Україні/ М.Е.Хуторна//

Ефективна економіка. - 2019. - №6. - URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7112>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік системно важливих банків у 2020 році

А-Банк;

Альфа-банк;

Кредобанк;

ОТП банк;

Ощадбанк;

Південний;

Приватбанк;

ПУМБ;

Райффайзен Банк Аваль;

Таскомбанк;

Укргазбанк;

Укрексімбанк;

Укрсиббанк; Універсал банк.

[https://bank.gov.ua/news/
vajlivih-bankiv](https://bank.gov.ua/news/vajlivih-bankiv)

[all/natsionalniy-bank-onoviv-pereliksistemno-](https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-onoviv-pereliksistemno-)